

Llorenç Torrent i Verbon, un activista garrotxí a Ceret

Llorenç Torrent i Verbon nasqué a Tortellà (la Garrotxa) el 8 de setembre de 1918 i morí a Olot (la Garrotxa) el dia de Sant Jordi, 23 d'abril, del 2004. L'endemà fou enterrat al cementiri de Tortellà. Els apunts que narraré me'ls va explicar ell mateix l'any 1999 i es poden trobar fragmentats entre les seves obres, que en part són autobiogràfiques.

En Llorenç destacava que, per entendre la seva vida i la seva obra, calia tenir en compte les arrels familiars: el seu avi Baldiri era l'enllaç de Francesc Macià l'any 1926 entre Prats de Molló i Besalú, juntament amb el metge de Castellfollit de la Roca, el Dr. Gussinyer, el qual havia ocupat un càrrec a l'ajuntament de Banyoles durant la Segona República espanyola. Jo identifico aquest personatge amb el Dr. Joan Gussinyer i Mas, fill de Banyoles.

Tal com Torrent explica en els seus llibres, Macià tenia el suport de militars, sobretot de Berga, de Figueres, de Granollers, de Vic... revoltats contra la monarquia. El cop d'estat que havia de protagonitzar estava planejat per a l'octubre de 1926 i el seu avi Baldiri morí el 17 de maig d'aquell mateix any. El rellevà el seu oncle Joan. Com ja sabem, l'acció va ser avortada i Macià detingut i jutjat.

Aquest episodi de la nostra història, que sovint els mateixos catalans hem menystingut judicant que es tractava d'un fet menor, ha estat estudiat per l'historiador Giovanni C. Cattini en el seu llibre *El gran complot. Qui va trair Macià? La trama italiana* (ISBN 978-84-92552-66-5). La importància de l'acció militar del president Macià queda, doncs, fora de tot dubte.

En Llorenç era sastre. Va començar professionalment el maig de 1931, quan entrà per fer d'aprenent a la sastreria de Ferran Pujol, a Vic. Allí aprengué l'ofici a base de diligència i treball.

El 1934 va obrir una sastreria a Vilallonga de Ter, on conegué Josepa Giralt, qui posteriorment es convertí en la seva esposa en casar-s'hi el 5 d'agost de 1943.

Josep Maria Vilaseca
i Llobet, metge i soci
del Centre d'Estudis
Comarcals del
Ripollès

Tot fent breus estades a Tortellà, en Llorenç perfeccionà el seu ofici a la prestigiosa sastreria Barbosa i Costa, del passeig de Gràcia de Barcelona. Dividia l'any entre Barcelona i Vilallonga de Ter: des de Sant Martí (11 de novembre) fins a Pasqua (variable, a la primavera) treballava a can Barbosa i Costa, i de Pasqua a Sant Martí ho feia a Vilallonga.

Després de l'esclat de la Guerra Civil espanyola, el juny de 1937 fou mobilitzat i anà a treballar a Olot per confeccionar material de guerra (caçadores i pantalons per a l'exèrcit).

D'Olot el portaren a Tortellà, a un taller sindicat de dones. L'octubre de 1937 va ser destinat a Castalvo (Terol). Fou ferit el 10 de febrer de 1938. Durant el seu trasllat a Castelló de la Plana conegué la Núria, que el va atendre com a infermera i a qui retrobaria anys més tard a França. La Núria és la protagonista de la seva novel·la *Viaranys del destí*.

El 10 de febrer de 1939 ingressà al camp de concentració d'Olot. En aquella època el seu pare esdevingué encarregat de les mines de carbó d'Ogassa. Un cop alliberat, tornà a treballar de sastre a can Barbosa i Costa i a Vilallonga.

Durant la Segona Guerra Mundial s'establí una xarxa de passatge clandestí tramuntant la frontera francoespanyola pel coll d'Ares. Fugitius del nazisme eren acompanyats a través dels Pirineus fins a un port (Barcelona, Màlaga...) que els permetria arribar al nord d'Àfrica. En Llorenç i el seu pare van participar en una xarxa de passatge entre el febrer de 1942 i la segona Pasqua de 1943, acompanyant fugitius des de Vilallonga de Ter fins a les mines d'Ogassa (en aquella època, des de la propera estació de Toralles es podia anar amb tren fins a Barcelona).

A part de passar persones a través de la frontera, en Llorenç també transportà materials i es convertí en contrabandista. Per aquest motiu, el 1949 va ser empresonat durant tres dies.

Instal·lat a Banyoles, on van néixer dos dels seus tres fills, i després d'incidents amb les autoritats franquistes, el 1952 se n'anà a treballar a Dinha (França) de patronista en una fàbrica de vestits. Posteriorment, el 1956, i mercès a una ajuda del govern francès, s'establí a Ceret.

El 1956-1957 fundà el Foment de la Sardana a la capital del Vallespir, gràcies als senyors Henry Guitart (aleshores alcalde de la vila) i François Mas (tinent d'alcalde, que en fou el primer president). En Llorenç Torrent era un estudiós de la sardana i a Ceret pogué posar en pràctica els seus coneixements i ensenyar-los al jovent ceretà. Els corrents estilístics subjectes a les modes van fer que es convertís en un dels pocs, sinó en l'únic, experts de l'estil garrotxà (o garrotxí) de ballar la sardana. Dansar amb aquest estil vol dir sincronitzar la música i la dansa, vol dir no haver de començar a ballar després de la segona tirada de curts, vol dir no haver de fer matemàtiques, sinó gaudir del so i del ball... Vol dir fer el tres creuat i no allargar les sardanes que originàriament tiraven a parells.

Llorenç Torrent a principis dels anys seixanta

Durant catorze anys, en Llorenç ensenyà personalment a ballar sardanes a més de 600 deixebles.

Fruit de la seva escola, organitzà els concursos internacionals de sardanes a la plaça de braus de Ceret. Quan Picasso va ser a la població, l'any 1953, membres ceretans del Partit Comunista Francès li sol·licitaren un dibuix. D'aquí neix el famós traçat del genial pintor representant la sardana, en el qual figura el colom de la pau. Torrent escrigué a Picasso demanant-li si el podien fer servir per al programa amb motiu de ser Ceret, el 1962, ciutat pubilla de la Sardana, permís que s'obtingué. També aconseguí que el premi Nobel de la pau Dr. Albert Schweitzer escrivís en exclusiva per a l'esdeveniment el Missatge al món sardanista.

En aquest període organitzà homenatges a diversos compositors de sardanes: Rossend Palmada, els germans Saderra Puigferrer, Max Havart... El 1957 els visità el famós violoncel·lista i compositor català Pau Casals.

El reconeixement de la vila de Ceret a en Llorenç Torrent ha quedat palès en diverses ocasions. Quan l'Obra del Ballet Popular li concedí la medalla al mèrit sardanista, el diari local *Le Cri Cérétan* publicà, el dissabte 20 de maig de 1967:

"Presentar l'home seria inútil. Des de la seva instal·lació a Ceret el 1956, se'l distingeix enmig dels dansaires de la nostra vila. Ell es troba amb una joventut ceretana la curiositat de la qual per la sardana no ha pas estat satisfeta per les explicacions succintes de les rares obres sobre aquesta matèria, ni tampoc per les explicacions a vegades sectàries d'algun dansaire cregut de si mateix. El Sr. Torrent enceta el diàleg, aporta les explicacions crítiques que espera el seu auditori, fa noves preguntes [...] L'Obra del Ballet Popular acaba de retre homenatge al Sr. Torrent. El món sardanista s'hi associa amb una unanimitat que fa augurar un bon futur a la nostra dansa; però, més que qualsevol altra vila, Ceret mesura el mèrit d'aquell que l'ha constantment associada a aquest pur sardanisme."

Durant la seva estada a Ceret contribuí amb el govern català a l'exili. El seu ajut, també econòmic, el portà a conèixer el futur president de la Generalitat Josep Tarradellas a Perpinyà (1959-1960).

Els anys vuitanta establí amistat amb l'abbé Jean Vernoux, que havia estat internat al camp d'extermini de Mauthausen i al *kommando* de treballs forçats de Melk. L'abbé li proporcionà els noms de les persones de Tortellà que havien mort al camp de concentració de Gusen.

De la relació amb aquest clergue sorgiren un estímul per escriure (mossèn Vernoux li digué: "hem de fer que els joves aprenguin aquestes coses que hem viscut") i l'agermanament entre les viles de Sant Joan de les Abadesses i Le Palais-sur-Vienne, a França.

Els premis més destacats que rebé Llorenç Torrent foren, pel que fa al sardanisme, el 1966 la medalla al mèrit sardanista a la Poble de Segur i el 1969 la Rosa d'Or de l'agrupació sardanista i cultural Floricel, d'Anglès.

Agost de 1958. Primer Festival de Sardanes a Ceret. Ll. Torrent amb la Colla Petits Ceretans, en la qual ballaven dos fills seus

Recollint la Rosa d'Or a l'aplec d'Anglès. 15 de juny de 1969

D'esquerra a dreta: Josep M. Vilaseca, Jean Neyrolles, la seva esposa i Llorenç Torrent. 1996 (prop de Sant Llorenç de Cerdans)

1996. A Queragut, al costat de la casa del Dr. Jean Marrot

Ll. Torrent, André Parent (Claude) i J. M. Vilaseca a Montlluís. 1997

Pel que fa a l'obra escrita, el 1990 va guanyar el premi Modest Sabaté per la seva novel·la *El mas de Serriés* i se li concedí la medalla de la vila de Perpinyà pel seu treball a favor del folklore.

Finalment, cal dir que l'any 1990 aconseguí el tercer lloc en la convocatòria del premi Prudenci Bertrana.

En Llorenç i jo vam començar la nostra relació una tarda –devia ser l'any 1996– que ens vam trobar tot passejant per l'antiga carretera de Sant Joan de les Abadesses a Olot. Ell era vidu i jo encara era solter. L'amistat que en va sorgir, malgrat la diferència d'edat, va ser fructífera. En nasqueren les entrevistes que li vaig fer a l'emissora local de Sant Joan de les Abadesses, les ressenyes d'algun dels seus llibres i els nostres viatges per reunir-nos amb algun dels protagonistes dels seus llibres. Concretament vaig conèixer, entre altres, André Parent (Claude), Jean Neyrolles, Jean-Marie Felip, Pere Campsolinas i el Dr. Jean Marrot.

Repasant entre els records, ara m'adono que en Llorenç sovint s'oblidava de posar la data als seus escrits, cosa que dificulta actualment datar-ne la producció. Però queda la seva notable obra, sense la qual haurien caigut en l'oblit persones i esdeveniments molt rellevants de la nostra història.

Obra escrita de Llorenç Torrent

Un garivà

Autobiografia de Llorenç Torrent, no datada. Suposo que va escriure-la la dècada del 1980. És clarament anterior a la seva fructífera producció literària dels anys noranta. Insistia que *Un garivà* havia de veure la llum quan ell ja fos mort. "Potser un cop publicat els lectors descobriran per què"..., deia.

L'origen d'aquest nom l'explica ell mateix al final del text: "És la petita mostra de la vida d'un home que potser sí que ha viscut intensament en unes èpoques que no han pas estat fàcils; d'un home de les nostres comarques, el qual, entre la Garrotxa, el Ripollès i el Vallespir, ha passat, es pot dir, tota la seva existència. És per això que m'agradaria que si aquestes memòries han de portar un nom, jo les batejaria amb *Un garivà*, la primera síl·laba de cada comarca."

Viaranys del destí

Publicada el març de 1995 pel Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (ISBN 84-606-2260-6), narra la història de la Núria, una noia nascuda al Ripollès i que havia viscut a la Garrotxa. Quan l'autor (en Llorenç), combatent al bàndol republicà a la Guerra Civil espanyola, el febrer de 1938 va ser ferit a Belchite (Aragó), la Núria el va cuidar com a infermera de l'hospital de sang durant setmanes. Anys més tard, en Llorenç retrobaria la Núria, i aquesta li explicaria la seva vida a través de diverses cartes.

Vaig consultar a en Llorenç què hi havia de cert en els relats de la Núria, i em va respondre que tot. Però per donar-li un aire literari diferent, en realitat les cartes no van existir mai, sinó que són les històries que ella li va explicar narrades en estil epistolar. Per tant, hem de considerar *Viaranys del destí* un document històric escrit en format literari.

Tast de frontera

El primer dels tres volums de la col·lecció *Per no perdre la memòria*, editat pel Grup Cultural i Esportiu Passabigues de Santa Pau (la Garrotxa), va ser publicat l'abril de 1997 (ISBN 84-605-6146-1).

Es tracta d'un recull divers de relats curts, a partir de memòries o experiències de l'autor, relacionats amb la frontera hispanofrancesa durant les guerres espanyola (1936-1939) i mundial (1939-1945). Hi apareixen records de família, anècdotes i alguns episodis històrics que han estat estudiats profundament per diversos historiògrafs. En concret, el president Francesc Macià i el seu projecte militar, els fets del 6 d'octubre de 1934, una trobada amb el conseller Josep Dencàs, un accident d'avió militar americà que s'esdevingué a Llanars i diferents relats de la resistència contra la invasió de França per part dels nazis. Hi surten protagonistes que vaig conèixer personalment, com Bartomeu Campdoràs i Jean Neyrolles.

Relats de frontera

El segon volum de la col·lecció *Per no perdre la memòria* que edità el Grup Cultural i Esportiu Passabigues de Santa Pau, sortí l'abril de 1998. (ISBN 84-923657-0-6).

Com a continuació de l'anterior, és també un aplec de narracions breus independents. En aquest llibre apareix la figura que serà l'objecte del tercer volum: André Parent, conegut com a *Claude*, que fou espia dels serveis secrets francesos durant la Segona Guerra Mundial. S'hi mencionen, a part de Jean Neyrolles, Jean-Marie Felip, la família de Lou Rouballou –de Montlluís–, el Dr. Jean Marrot i altres. Els que acabo de mencionar vaig tenir la sort de conèixer-los personalment, així com en Pere Campsolinas, personatge que sortirà més endavant

Cercant la llibertat

El tercer volum aparegut a la col·lecció *Per no perdre la memòria* és del desembre de 1998 (ISBN 84-923657-1-4). Es tracta d'una narració en primera persona de la vida de l'André Parent, el qual durant la seva lluita a la resistència francesa a la Segona Guerra Mundial prengué el nom secret de Claude (que era el del seu fill gran). Es tracta de fets

reals relatats com a autobiografia, amb elements novel·lats. Basat en entrevistes personals realitzades a Parent, a casa seva, a Montlluís, juntament amb altres materials d'entrevistes prèvies en francès.

Terres ubèrrimes

Subtitulat *El mas de Serié, de Ceret*. Datat l'abril de 1988 (no publicat).

Narra la història dels propietaris d'aquesta masia, una família rellevant a la comarca del Vallespir. Barreja de biografies, anecdotari i escenes de la vida quotidiana dels segles XIX i XX. Malgrat que va ser guardonada el 1990 al premi Modest Sabaté, continua sent una novel·la inèdita.

Un home per un sac de blat

La traducció del llibre homònim, publicat en francès, per Pere Campsolinas, conegut com a *Côme* (Cosme) durant els anys de la resistència. En Llorenç tenia el projecte de realitzar-ne una edició bilingüe català-francès, per ser utilitzat en les pràctiques de català de les escoles de la Catalunya del Nord.

Anònims inconsiderats

Inèdit, no datat, és la història d'unes germanes de Tortellà i les seves vivències per França i Espanya durant el segle XX. El redactat final el va escriure entre els anys 1995 i 2000.

Vivre (de Jean Marrot)

Estampat a França, a la impremta CCM, el gener de 1994 per compte de l'Associació Notre Temps (dipòsit legal francès del 1994, sense ISBN). En Llorenç en va fer la traducció al català, inèdita.

Agraïxo a la Sra. Rita Torrent i Giralta la cessió de fotografies. I a Florenci Crivillé i Estragués la seva col·laboració.